

**Article Info:**

Received Date: 7 May 2018

Accepted Date: 20 May 2018

Corresponding Author:

[zulaikha\\_ika880708@yahoo.com.my](mailto:zulaikha_ika880708@yahoo.com.my)

## **Inovasi Penggunaan *Facebook* Sebagai Satu Media Pengajaran dan Pembelajaran Murid Sekolah dalam Pendidikan Seni Visual**

*Innovation of Facebook Use as a Media of Teaching and Learning of Schoolchildren in Visual Art Education*

**Zulaikha Ahmad Suhaimi**

**Ridzuan Hussin**

Fakulti Seni, Komputeran & Industri Kreatif,

Universiti Pendidikan Sultan Idris

[zulaikha\\_ika880708@yahoo.com.my](mailto:zulaikha_ika880708@yahoo.com.my)

### **Abstrak**

Kajian ini bertujuan mengenal pasti, menganalisis dan mengkaji inovasi penggunaan rangkaian sosial *Facebook* sebagai satu daripada media dalam pengajaran dan pembelajaran Pendidikan Seni Visual. Penggunaan *Facebook* adalah berasaskan Teori *Connectivism*. Gabungan kaedah pembelajaran konvensional dengan *Facebook* dapat membuat perubahan pada dunia pendidikan dengan menerapkan elemen minat murid seharian iaitu melayari rangkaian sosial seperti *Facebook*. Pendekatan ini harus diterapkan dalam sistem pendidikan sebagai satu daripada alat bantu mengajar, di mana ianya tidak terbatas hanya di dalam bilik darjah sahaja. Pendekatan *mix-method* iaitu gabungan kualitatif dan kuantitatif yang digunakan dalam kajian eksperimental iaitu data dikumpul melalui kaedah pemerhatian, temubual, soal selidik dan tugas khusus. Persampelan kajian ini melibatkan 40 orang murid tingkatan tiga di SMK Dato' Zulkifli Muhammad, Slim River. Kumpulan A dan kumpulan B diwujudkan bagi menjawab persoalan kajian dengan membuat perbandingan pembelajaran secara konvensional berbanding pembelajaran menggunakan *Facebook*. Tajuk pengajaran terhadap kedua-dua kumpulan ialah Lukisan Imitasi yang bertemakan daun. Kajian rintis dilaksanakan untuk mengenal pasti dua aspek iaitu ketepatan item soal selidik dan aspek ketepatan masa semasa sesi pembelajaran dijalankan. Dapatan kajian telah membuktikan bahawa penggunaan *Facebook* dalam proses pengajaran dan pembelajaran bagi mata pelajaran Pendidikan Seni Visual dapat meningkatkan kefahaman dan menarik minat murid berbanding kaedah konvensional. Hasil kajian juga menunjukkan tindak balas yang positif oleh murid terhadap kaedah baru dalam menyiapkan tugas khusus bagi mata pelajaran Pendidikan Seni Visual. Secara keseluruhannya, hasil kajian menunjukkan penggunaan *Facebook* bagi mata pelajaran Pendidikan Seni Visual adalah lebih berkesan untuk dijadikan satu daripada alat bantu mengajar diperingkat sekolah menengah. Implikasi kajian menunjukkan penggunaan *Facebook* dapat meningkatkan tarikan kepada murid masa kini dengan menerapkan elemen teknologi terkini seperti rangkaian sosial *Facebook* ke dalam aktiviti pembelajaran serta mampu meningkatkan kepelbagaian kaedah pengajaran di Malaysia.

**Kata Kunci:** Inovasi, Penggunaan Facebook, Media Pengajaran dan Pembelajaran

### **Abstract**

*The purpose of this study is to identify, analyze and study the social innovation of Facebook social media as one of the media in the teaching and learning of Visual Art Education. The use of Facebook is based on Connectivism Theory. The combination of conventional and Facebook learning methods can make a difference in the education world by applying the element of everyday student interest in surfing social networks such as Facebook. This approach should be applied in the education system as one of the teaching*

*aids, which is not limited to just the classroom. The 'mix-method' approach, a combination of qualitative and quantitative, is used in experimental research where data is collected through observation, interviews, questionnaires and specific tasks. The sampling of this study involved 40 form three pupils at SMK Dato 'Zulkifli Muhammad, Slim River. Group A and group B were created to answer the questions of the study by comparing conventional learning rather than learning using Facebook. The title of the teaching of both groups is leaf-themed Imitation Painting. A pilot study was conducted to identify two aspects, namely the accuracy of questionnaire items and timeliness aspects during the learning session. The findings have shown that Facebook's use of teaching and learning process for Visual Art Education subjects can enhance understanding and appeal to students rather than conventional methods. The findings also showed positive feedback by students on new methods of completing specific tasks for Visual Art Education subjects. Overall, the results show that Facebook's use of Visual Art Education subjects is more effective to be one of the secondary education aid tools. The implications of the study show that using Facebook can enhance the attractiveness of current students by applying the latest technology elements such as social networking Facebook into learning activities and able to enhance the diversity of teaching methods in Malaysia.*

**Keywords:** *Innovation, Using Facebook, Teaching and Learning Medium*

## **PENGENALAN**

Abad ke-21 sering dikaitkan dengan era teknologi maklumat (IT) yang memungkinkan kepantasan dan menjimatkan dari segi faktor jarak dan masa. Dunia yang luas pada hakikatnya telah disempitkan dengan teknologi komunikasi yang canggih dan pantas. Persekolahan dan alam pembelajaran pada hari ini semakin dihipit oleh perkembangan pesat Teknologi Maklumat dan Komunikasi (ICT) sehingga perlu melakukan perubahan yang sesuai dengan kehendak era ICT ini.

Pendidikan secara atas talian seperti rangkaian sosial *Facebook* dapat dilihat sebagai satu pendekatan teknologi yang memberi impak positif kepada murid kerana penggunaan internet merupakan satu keperluan kepada generasi masa kini. Satu daripada penggunaan rangkaian sosial yang boleh diketengahkan dalam sistem pendidikan di Malaysia adalah penggunaan *Facebook* sebagai media pengajaran abad ke-21. *Facebook* merupakan satu laman teknologi yang membolehkan manusia berinteraksi di antara satu sama lain malah mampu berkongsi pandangan kerana ia bersifat terbuka. Rangkaian sosial seperti *Facebook* ini merupakan satu pendekatan yang popular di Malaysia untuk menarik minat murid dalam proses pembelajaran.

### **Tahap Penggunaan Rangkaian Sosial *Facebook* dalam Masyarakat Dunia**

Menurut Siti Ezaleila Mustafa dan Azizah Hamzah et.al (2010), rangkaian sosial ini bukan hanya sebagai “perpustakaan maklumat” untuk memudahkan pengedaran maklumat kepada khalayak global, malah fungsi dan perannya lebih daripada itu. Medium ini juga merupakan alat yang berpengaruh bagi aktiviti komunikasi. Tambahan pula, dengan teknologi web 2.0, bentuk penggunaan internet telah berubah dan banyak yang boleh dilakukan dengan rangkaian sosial ini.

Bidang pendidikan juga berubah selaras dengan perubahan teknologi terkini dan kreativiti pihak pendidikan dalam usaha mentransformasikan bidang ini pada zaman teknologi ini. Menurut Shaharom TM Sulaiman (2004), pada tahun 1997, sekolah maya yang pertama di Amerika Syarikat (AS) ditubuhkan oleh *Concord Consortium* iaitu sebuah lembaga pendidikan terkemuka di Concord, Massachusetts dan *Hudson Massachusetts Public School*. Para pemikir di kedua-dua lembaga pendidikan ini mendirikan *The Virtual High School* (VHS). Pada mulanya, VHS menyediakan 28 lembaga sekolah dan 30 kursus. Kini VHS berkembang pesat dan sudah mempunyai 200 buah sekolah di 33 wilayah di Amerika Syarikat dan lapan buah di negara asing. Murid yang mendaftar lebih daripada 3000 orang dan mereka belajar dalam 158 jurusan yang ditawarkan.

Penggerak negara-negara maju seperti Amerika Syarikat dan Korea mendorong negara-negara lain bersaing untuk menggunakan kemudahan teknologi rangkaian sosial dalam semua bidang yang diceburinya. Data daripada *Internet World Statistic* ([www.intenertworldstats.com](http://www.intenertworldstats.com)) menunjukkan jumlah pengguna rangkaian sosial ini meningkat pada setiap tahun. Data dari laman web tersebut telah menyatakan secara lebih jelas dan terkini iaitu dikemaskini pada bulan Disember 2017 yang menyatakan sebanyak 22,000,000 penduduk Malaysia menggunakan Facebook.

**Jadual 1:** Jumlah pengguna Asia menggunakan Facebook

| <b>PENGGUNA FACEBOOK DAN STATISTIK PENDUDUK DUNIA<br/>DISEMBER 2017</b> |                                 |                        |                                      |
|---|---------------------------------|------------------------|--------------------------------------|
| <b>KAWASAN ASIA</b>   | <b>PENDUDUK<br/>(2018 Est.)</b> | <b>% PENDUDUK ASIA</b> | <b>Facebook<br/>31 DISEMBER 2017</b> |
| Afganistan  | 36,373,176                      | 15.7 %                 | 3,200,000                            |
| Armenia   | 2,934,152                       | 72.5 %                 | 990,000                              |
| Azerbaijan  | 9,923,914                       | 80.6 %                 | 1,800,000                            |
| Bangladesh  | 166,368,149                     | 48.4 %                 | 28,000,000                           |
| Bhutan  | 817,054                         | 45.3 %                 | 350,000                              |
| Brunei Darussalam   | 434,076                         | 94.6 %                 | 350,000                              |
| Cambodia  | 16,245,729                      | 49.3 %                 | 6,300,000                            |
| China   | 1,415,045,928                   | 54.6 %                 | 1,800,000                            |
| Georgia   | 3,907,131                       | 68.0 %                 | 2,100,000                            |
| Hong Kong   | 7,428,887                       | 87.0 %                 | 5,200,000                            |
| India   | 1,354,051,854                   | 34.1 %                 | 251,000,000                          |
| Indonesia   | 266,794,980                     | 53.7 %                 | 130,000,000                          |
| Japan   | 127,185,332                     | 93.3 %                 | 71,000,000                           |
| Kazakhstan  | 18,403,860                      | 76.4 %                 | 2,500,000                            |
| Korea, North  | 25,610,672                      | 0.0 %                  | 14,000                               |
| Korea, South  | 51,164,435                      | 92.6 %                 | 43,000,000                           |
| Kyrgystan   | 6,132,932                       | 40.7 %                 | 650,000                              |
| Laos  | 6,961,210                       | 35.0 %                 | 2,200,000                            |
| Macao   | 632,418                         | 81.0 %                 | 380,000                              |
| Malaysia  | 32,042,458                      | 78.3 %                 | 22,000,000                           |

Sumber: <http://www.internetworldstats.com/stats3.htm>

## Teori *Connectivism* dalam Pengajaran dan Pembelajaran



**Rajah 1:** Kerangka Teoritis Kajian  
Diubah suai daripada George Siemens (2005)

Rajah 1 menjelaskan kerangka teoritis yang diambil dan diubah suai dari teori *Connectivism* yang diperkenalkan oleh George Siemens pada tahun 2005 dan beliau mentakrifkan *connectivism* sebagai “Teori Pembelajaran untuk Zaman Digital”. Menurut Siemens (2005) dan Downes (2006), teori ini menerangkan bagaimana orang sedang belajar di dunia rangkaian dan digital.

Menurut Siemens (2005), pelajar memperoleh kecekapan mereka dari sambungan formal dan keupayaan mereka tahu adalah lebih penting daripada apa yang kini dikenali. Menurut Verhagen (2006, seperti yang dipetik dalam Veletsianos, 2010) ialah ‘*connectivism* menjurus kepada teori kurikulum (menyatakan apa matlamat pendidikan perlu dan cara pelajar perlu belajar dalam kurikulum) berbanding teori pembelajaran’. Marcum (2006) menyatakan bahawa *connectivism* melampaui behaviorisme, kognitivisme, konstruktivisme dan pendekatan berpusatkan pelajar kepada pendekatan yang didorong oleh pelajar.

Pada tahun 2005, Siemens mengenal pasti lapan prinsip *connectivism* iaitu pertama, pembelajaran dan pengetahuan terletak dalam kepelbagaian pendapat. Kedua, pembelajaran adalah satu proses yang menghubungkan. Ketiga, pembelajaran boleh tinggal dalam peralatan bukan manusia. Keempat, keupayaan untuk mengetahui lebih lanjut adalah lebih penting daripada apa yang kini dikenali. Kelima, memupuk dan mengekalkan sambungan yang diperlukan untuk pembelajaran berterusan. Keenam, keupayaan untuk melihat hubungan di antara bidang, idea-idea, dan konsep adalah kemahiran teras. Ketujuh, tepat, maklumat terkini adalah matlamat pembelajaran semua *connectivist*. Kelapan, membuat keputusan adalah proses pembelajaran.

Teori *Connectivism* ini sesuai diaplikasikan dalam penyelidikan ini kerana ia bersifat terkini dan bersesuaian dengan ICT. Penyelidik telah menghasilkan kerangka konsep bagi mempermudah dan merangka penyelidikan ini dengan lebih sistematik. Dalam kerangka Teoritis kajian, penyelidik menekankan empat elemen penting iaitu ‘*explore*’, ‘*up to date*’, pendapat dan pembelajaran sentiasa berhubungkait di antara satu dengan lain. Empat elemen ini akan memberi impak kepada pengajaran dan pembelajaran menggunakan *Facebook*.

Dalam kajian ini, penyelidik menggabungkan empat elemen ini bagi menganalisis pembelajaran murid dalam menggunakan *Facebook* berbanding menggunakan pembelajaran secara konvensional. Selain itu juga, pengkaji menggunakan kerangka teori *connectivism* dalam mengkaji keberkesanan penggunaan *Facebook* dalam pengajaran dan pembelajaran Pendidikan Seni Visual berbanding secara konvensional.

## Objektif Kajian

1. Apakah penggunaan *Facebook* berkesan sebagai satu media secara formal dan informal dalam Pendidikan Seni Visual?
2. Bagaimanakah pengajaran dan pembelajaran murid menggunakan media *Facebook* berbanding murid menggunakan kaedah konvensional?
3. Bagaimanakah keberkesanan penggunaan *Facebook* dalam pengajaran dan pembelajaran Pendidikan Seni Visual berbanding kaedah secara konvensional?

## METODOLOGI

### Reka Bentuk

Dalam kajian ini, penyelidik menggunakan reka bentuk *mix method* iaitu pendekatan kualitatif dan kuantitatif. Kajian yang sesuai digunakan dalam penyelidikan ini ialah kajian berbentuk eksperimental benar bertujuan membuat perbandingan dua kumpulan yang berlainan kaedah pengajarannya. Pengagihan responden adalah secara rawak ke dalam kedua-dua kumpulan berdasarkan pemilihan iaitu responden memiliki peluang yang sama untuk memasuki mana-mana kumpulan dan bukan ditentukan oleh penulis (Chua, 2010). Hal ini dilakukan dengan memilih murid berdasarkan Pentaksiran Awal tahun 2016 yang mencapai tahap gred A iaitu 85 hingga 100 markah daripada tujuh kelas yang sedia ada di sekolah tersebut. Dengan pencapaian yang sama, responden boleh memilih mana-mana kumpulan yang diinginkan namun had setiap kumpulan adalah 20 responden. Hasil ujian pasca akan menentukan jarak perbandingan di antara kumpulan rawatan dengan kumpulan kawalan dalam kajian ini. Reka bentuk ujian Pasca merupakan reka bentuk eksperimental benar yang paling ringkas tetapi mempunyai kesahan dalaman yang tinggi. Variabel bersandar hanya diukur sekali sahaja iaitu ujian pasca kerana kedua-dua kumpulan telah dipilih secara rawak dan mempunyai tahap pencapaian yang sama (Chua, 2006). Sebelum penyelidikan dijalankan, ujian rintis ke atas 10 orang murid yang tidak terlibat dengan kajian dijalankan untuk menentukan dua aspek iaitu masa setiap aktiviti yang dijalankan dan memurnikan soal selidik.

### Populasi dan Sampel

Populasi kajian ini melibatkan 40 orang murid yang mengambil mata pelajaran Pendidikan Seni Visual. Murid yang terlibat terdiri daripada Tingkatan tiga (15 tahun) yang mencakupi tiga kaum iaitu Melayu, India dan Cina. Kedua-dua jantina lelaki dan perempuan terlibat dalam penyelidikan ini. Tujuan pemilihan murid-murid tersebut berikutan penyelidik sendiri mengajar keseluruhan murid Tingkatan tiga dan untuk mengkaji mengenai tajuk penyelidikan ini, penyelidik hanya memilih dua kumpulan berbeza kelas iaitu kumpulan A seramai 20 orang murid dan kumpulan B seramai 20 orang murid. Ini adalah bagi memudahkan pengumpulan maklumat yang diperlukan dalam kajian ini. Dalam proses merancang pengajaran yang efektif, penyelidik membahagikan kepada dua kumpulan berbeza kelas iaitu kumpulan A (Rawatan) seramai 20 orang murid dan kumpulan B (Kawalan) seramai 20 orang murid namun pemilihan kumpulan adalah terletak kepada murid itu sendiri. Murid bebas memilih kumpulan mana yang disukai. Namun setiap kumpulan telah diberi had maksimum iaitu 20 orang murid sahaja untuk satu kumpulan. Tujuan dua kumpulan ini diwujudkan adalah untuk membuat perbandingan di antara pembelajaran menggunakan *Facebook* dengan pembelajaran menggunakan kaedah konvensional dalam mata pelajaran Pendidikan Seni Visual di sekolah menengah. Ini adalah bagi memudahkan pengumpulan maklumat yang diperlukan dalam kajian ini.

## **Instrumentasi**

### **Temu bual**

Melalui kaedah ini, pengkaji akan menemubual tokoh-tokoh pendidik yang telah menggunakan rangkaian sosial sebagai media pengantara dalam proses pengajaran dan pembelajaran. Tujuan kaedah temu bual dijalankan terhadap tokoh-tokoh pendidik adalah memberikan pelbagai pengalaman untuk dikaji dalam kajian ini. Selain itu juga, pengkaji menemubual para murid dan guru yang pernah menggunakan rangkaian sosial untuk aktiviti pembelajaran. Tujuannya adalah menanyakan mengenai keberkesanan atau impak positif kepada diri murid yang pernah mengaplikasikan rangkaian sosial dalam pembelajaran seharian mereka.

Kaedah temu bual turut dijalankan dengan menggunakan teknik separa struktur dan terbuka. Ini penting agar penyelidik dapat mengelakkan subjektiviti dengan menggunakan panduan soalan-soalan yang telah ditentukan namun masih mempunyai unsur fleksibiliti. Dalam temu bual yang dijalankan, responden tahu bahawa diri mereka menjadi sampel kajian serta mengetahui tujuan temu bual tersebut. Menurut Nuraini Idris (2012), temu bual separa struktur hampir sama dengan temu bual berstruktur iaitu soalan yang hendak diajukan akan digubal terlebih dahulu.

Strategi yang boleh dilakukan ialah dengan beberapa cara tertentu tetapi dalam kajian ini, strategi yang dipilih ialah dengan menggunakan alat pencatat sebagai bukti iaitu borang temu bual yang digunakan sebagai bukti kebolehpercayaan penyelidikan. Manakala kesahan kriteria dalam temu bual dicapai melalui temu bual individu yang benar-benar memiliki pengetahuan dan maklumat terhadap bidang kajian (Coleman, 1958).

Dalam sesi temu bual yang dijalankan, penyelidik cuba memahami responden dan mengambil berat tentang situasi perbualan, mengikut rentak interaksi responden terhadap isu yang diperbincangkan

#### **a) Kaedah Temu bual dengan Tokoh Pendidik**

Seramai dua orang tokoh pendidik yang terdiri daripada seorang mantan pensyarah Universiti Pendidikan Sultan Idris dan seorang guru di SMK Dato' Zulkifli Muhammad, Slim River ditemu bual dalam penyelidikan ini. Temu bual ini dijalankan bertujuan untuk mendapatkan persepsi mereka terhadap penggunaan internet dan rangkaian sosial *Facebook* sebagai salah satu daripada media pembelajaran Pendidikan Seni Visual di peringkat sekolah menengah. Kebolehpercayaan temu bual ini adalah melalui borang temu bual yang disediakan.

#### **a) Kaedah Temu bual dengan Murid**

Disebabkan latar belakang murid yang berbeza, maka kaedah temu bual separa berstruktur digunakan dalam kajian ini untuk mengumpulkan data mengenai persepsi murid terhadap pembelajaran menggunakan rangkaian sosial *Facebook* dalam mata pelajaran Pendidikan Seni Visual di sekolah menengah. Dalam kajian ini, penyelidik menemubual empat orang murid iaitu dua daripada kumpulan A dan dua daripada kumpulan B.

### **Soal Selidik**

Bagi mendapatkan maklumat tentang responden, penyelidik menggunakan satu set soal selidik berbentuk struktur, iaitu jenis soalan tertutup. Soalan jenis ini dapat memberi jawapan terhadap keberkesanan rangkaian sosial *Facebook* dalam aktiviti pembelajaran murid. Selain itu, soal selidik yang dibina menggunakan soalan terbuka adalah bertuju mendapatkan maklumat serta cadangan-cadangan untuk memperbaiki kaedah pembelajaran rangkaian sosial *Facebook* pada masa akan datang.

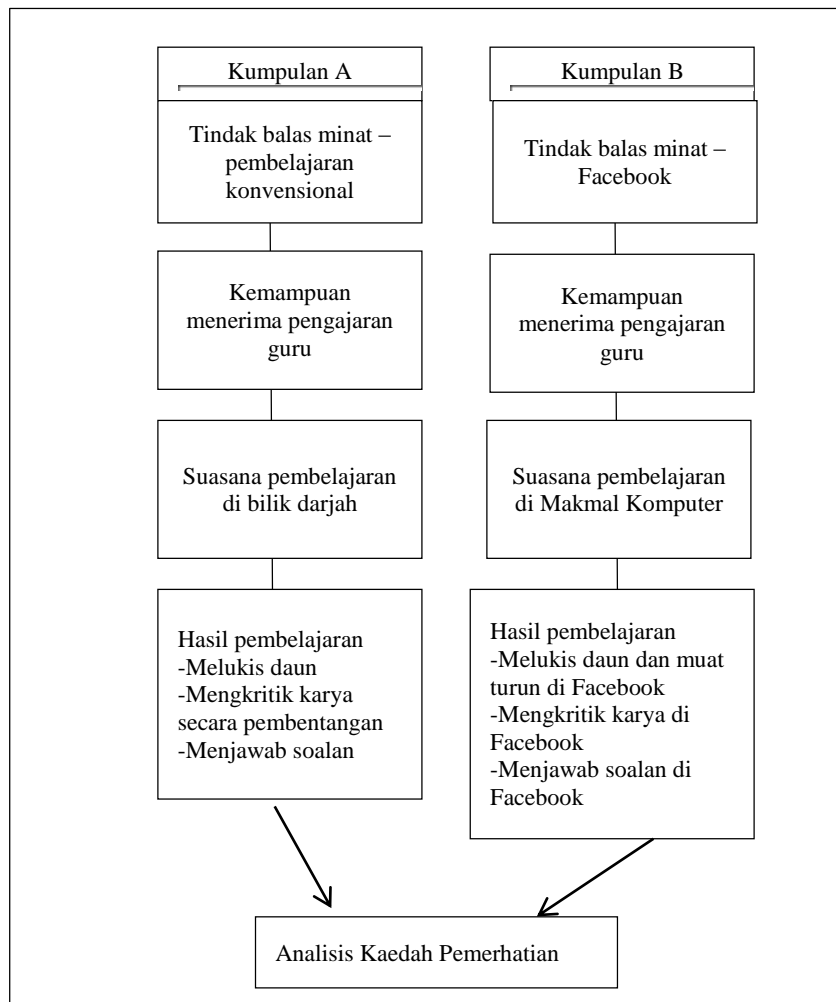
Sebelum sesi pengajaran dan pembelajaran dijalankan, penyelidik menyediakan soal selidik yang perlu dijawab oleh 40 orang murid yang telah menjalani proses pembelajaran iaitu Kumpulan A (rawatan) dan kumpulan B (kawalan). Soal Selidik diedarkan kepada semua murid yang terlibat selepas proses pembelajaran dilaksanakan. Tujuannya adalah agar murid itu sendiri dapat menilai selepas mereka menggunakan rangkaian sosial *Facebook* dalam pembelajaran pendidikan Seni Visual.

Bagi pembinaan soal selidik, sebanyak 25 item soalan yang berbentuk soalan tertutup dan satu item soalan berbentuk soalan terbuka. Penyelidik membahagikan kepada empat bahagian supaya pembinaan soal selidik kelihatan tersusun dan ia dapat memudahkan responden untuk menjawab soalan yang dikemukakan dalam soal selidik tersebut. Selain itu, penyelidik menggunakan jenis skala likert. Data yang diperolehi daripada 40 orang murid melalui soal selidik ini akan dianalisa. *Statistic Package for the Social Sciences (SPSS)* versi 17.0 merupakan perisian statistik yang telah digunakan dalam menganalisis data yang diperolehi daripada soal selidik. SPSS ini digunakan kerana perisian ini dapat menganalisa data kuantitatif.

### **Kaedah Pemerhatian**

Melalui kaedah ini, penyelidik menggunakan pemerhatian terhadap sikap dan minat murid melalui penggunaan rangkaian sosial *Facebook* yang dijalankan terhadap 40 orang murid dengan pembelajaran secara konvensional dalam Pendidikan Seni Visual.

Strategi yang dipilih ialah dengan menggunakan alat pencatat sebagai bukti iaitu borang pemerhatian yang digunakan bagi menentukan kesahan penyelidikan. Berdasarkan Jadual 2, penyelidik menilai pemerhatian secara terus semasa sesi pengajaran dan pembelajaran daripada aspek tindak balas minat, kemampuan menerima ilmu, suasana pembelajaran dan hasil pembelajaran terhadap penggunaan rangkaian sosial *Facebook* melalui penilaian yang dijalankan terhadap 40 orang murid. Melalui pemerhatian ini, penyelidik dapat membuat perbandingan pembelajaran menggunakan *Facebook* dengan pembelajaran secara konvensional dalam Pendidikan Seni Visual. Disebabkan sesi pengajaran sebanyak dua kali, maka dua set borang pemerhatian diperlukan bagi setiap kumpulan.



Rajah 2: Penilaian Melalui Pemerhatian yang Dinilai oleh Penyelidik

## DAPATAN DAN PERBINCANGAN

### Mencipta Halaman PSV SMKDZM dalam Rangkaian Sosial *Facebook*

Pada tahap permulaan, persediaan penyelidik sebelum melaksanakan pembelajaran menggunakan rangkaian sosial *Facebook* adalah daripada segi membina halaman untuk memudahkan pengurusan penggunaan teknologi ini.



Rajah 3: Contoh Penciptaan Halaman Kumpulan *Facebook* PSV SMKDZM

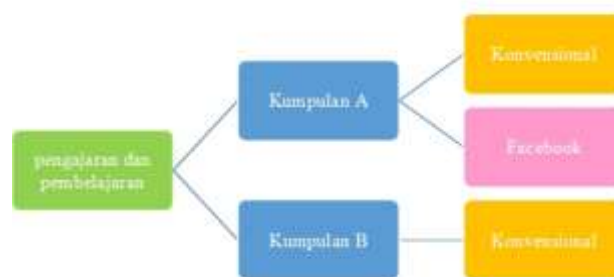


Langkah pertama, penyelidik perlu membuka laman *Facebook* iaitu dengan menaip <http://www.facebook.com> dalam pencarian rangkaian sosial ini. Setelah itu, kelihatan paparan muka hadapan *Facebook*. Penyelidik perlu log masuk dengan memasukkan emel dan kata laluan bagi melayari *Facebook*. Langkah kedua penyelidik menyediakan 'page group PSV SMK DZM' dengan membuka *Facebook* kemudian ke bahagian 'Tetapan' yang terletak di bahagian kanan muka hadapan *Facebook*. Setelah menekan butang tetapan, penyelidik menekan butang 'Mencipta Halaman'. Langkah seterusnya akan terpapar di skrin 'Buat Halaman' dan penyelidik memilih bahagian 'Syarikat, Organisasi atau Institusi' sebagai permulaan untuk mencipta halaman di *Facebook*. Penyelidik perlu menekan kotak tersebut untuk meneruskan langkah seterusnya. Langkah berikutnya adalah memberi maklumat seperti 'Nama Halaman' iaitu PSV SMK DZM, 'gambar halaman' dan bidang pendidikan. Setelah selesai melengkapkan laman tersebut, penyelidik dikehendaki untuk menekan butang mulakan yang berkotak berwarna biru yang dipaparkan di bawah. Akhir sekali 'Menjemput Rakan' yang terlibat dalam penyelidikan ini. Akhir sekali wujudlah halaman 'PSV SMK DZM' yang dapat menilai persoalan kajian dalam penyelidikan ini. 40 orang murid yang dijadikan sampel boleh mengakses halaman PSV SMK DZM dengan menaipkan PSV SMK DZM di bahagian pencarian dan kemudian sampel perlu menekan butang search untuk membuka halaman tersebut dengan mudah.

Sebagai persediaan sebelum sesi pengajaran dan pembelajaran, penyelidik telah memilih tajuk Seni Halus iaitu Lukisan Imitasi yang bertemakan daun. Penyelidik terlebih dahulu memuat turun contoh-contoh gambar daun sebagai bahan rujukan murid sebelum aktiviti pembelajaran dijalankan. Ini satu kelebihan kepada murid masa kini kerana murid dapat mendalami maklumat yang dikongsi oleh guru mahupun rakan ke dalam rangkaian sosial *Facebook* sebagai rujukan awal sebelum sesi pengajaran dan pembelajaran dilaksanakan.

#### Aktiviti pembahagian kumpulan A dan B

Penyelidik membahagikan dua kumpulan iaitu Kumpulan A (rawatan) dan kumpulan B (kawalan). Setiap kumpulan ini berjumlah seramai 20 orang responden yang mengikuti proses pengajaran dan pembelajaran dijalankan. Pembahagian kumpulan dilakukan untuk membandingkan pengajaran menggunakan *Facebook* berbanding menggunakan kaedah konvensional sahaja. Bagi kumpulan A, penyelidik memilih gabungan kaedah konvensional dan *Facebook*. Manakala kumpulan B pula, penyelidik memilih kaedah konvensional sahaja dalam pengajaran dan pembelajaran Pendidikan Seni Visual.



**Rajah 4:** Pembahagian Kumpulan sesi Pengajaran dan Pembelajaran.  
Sumber: Dari Koleksi Pengkaji

#### Aktiviti Pengajaran dan Pembelajaran Menggabungkan Kaedah Konvensional dan *Facebook* dalam Pendidikan Seni Visual bagi Kumpulan A

Bagi kumpulan A, penyelidik menggunakan dua kaedah pembelajaran iaitu gabungan konvensional dan *Facebook* dalam sesi pengajaran dan pembelajaran Pendidikan Seni Visual. Sesi pembelajaran diadakan sebanyak dua hari iaitu sesi pertama menggunakan kaedah pembelajaran konvensional

dan bagi sesi seterusnya, penyelidik mengaplikasi penggunaan *Facebook* dalam pengajaran dan pembelajaran. Pada sesi pengajaran dan pembelajaran kali pertama, penyelidik menerangkan mengenai tajuk yang akan dilaksanakan iaitu tajuk lukisan yang bertemakan daun. Sebelum sesi pengajaran dan pembelajaran, semua responden telah dimaklumkan untuk membawa daun sebenar dan alat-alat untuk melukis seperti pensel pelbagai jenis, folio seni, pemadam dan sebagainya.

Pada lima minit pertama, penyelidik membuat set induksi dengan membuat tayangan video mengenai daun. Selepas itu, penyelidik menerangkan secara teori mengenai tajuk yang diperbincangkan iaitu lukisan yang bertemakan daun selama 10 minit. Tujuan penerangan mengenai lukisan adalah untuk memberi kefahaman yang jelas kepada murid. Sebelum aktiviti murid dijalankan, penyelidik menunjukkan cara atau teknik yang betul melukis daun. Penyelidik menunjukkan tayangan di hadapan makmal komputer berpandukan contoh gambar daun dan teknik melukis yang telah dimuat turun ke dalam *Facebook* sebagai bahan rujukan murid. Media yang digunakan semasa aktiviti melukis iaitu pensel, pemadam, pensel warna, tisu, 'sketch book', arang dan keperluan lain. Murid diberi masa selama 40 minit untuk menghasilkan lukisan daun berdasarkan bahan dan video yang telah dimuat turun oleh penyelidik sebagai rujukan. Ini kerana murid tahap tingkatan tiga memerlukan panduan sebagai contoh dan penyelidik menunjukkan satu daripada sejumlah contoh bagaimana menghasilkan lukisan daun dengan mengaplikasi teknik lukisan yang betul.

Responden kemudiannya diminta mengaplikasikan teori yang telah diterangkan ke dalam aktiviti penghasilan seni lukisan. Pembelajaran ini menjadi kebiasaan murid iaitu kaedah secara konvensional yang dijalankan selama 40 minit. Semasa tempoh 40 minit dijalankan, penyelidik memantau pergerakan dan penghasilan lukisan yang dilaksanakan oleh responden secara individu. Tujuan pemantauan dilaksanakan adalah memastikan kesemua 20 responden kumpulan A menjalankan tugas yang diberikan mengikut masa yang telah ditetapkan. Sebagai penutup bagi sesi pembelajaran pertama, penyelidik membuat rumusan mengenai aktiviti lukisan yang dilaksanakan bersama 20 responden. Penyelidik juga telah memungut kesemua hasil lukisan responden dan mengingatkan responden untuk hadir pada sesi pembelajaran yang kedua.

Sebelum sesi pengajaran dan pembelajaran kali kedua dijalankan, penyelidik telah merakam gambar kesemua hasil lukisan 20 orang murid untuk dipindahkan ke dalam komputer yang telah disediakan di makmal komputer. Penyelidik memindahkan semua hasil lukisan murid pada 20 buah komputer bertujuan bagi memudahkan responden memuat turun hasil lukisan mereka ke dalam akaun *Facebook*. Penyelidik tidak mahu menanggung risiko kerana peraturan sekolah tidak membenarkan murid membawa telefon bimbit ke sekolah dan ini dikhuatiri murid membawa telefon bimbit bertujuan merakam hasil lukisan mereka. Sebagai langkah keselamatan, penyelidik sendiri yang mengambil langkah tersebut.

Semasa sesi pengajaran dan pembelajaran kali kedua, set induksi selama lima minit dijalankan dengan tayangan video penghasilan lukisan daun. Sesi pembelajaran kali kedua ini sepenuhnya menggunakan rangkaian sosial *Facebook* dan setiap murid telah dibekalkan sebuah komputer untuk melaksanakan tugas ini. Sebelum menggunakan rangkaian sosial *Facebook*, penyelidik telah memberi peringatan agar tidak menyalahgunakan kemudahan yang disediakan dan setiap langkah pembelajaran perlu mengikut arahan oleh penyelidik kerana ini memudahkan ketepatan masa yang diperuntukkan agar selaras. Langkah pertama, murid diminta mengakses rangkaian sosial *Facebook* dan kemudiannya memasukkan email dan kata laluan untuk melayari *Facebook*. Setelah berjaya mengakses *Facebook*, semua responden perlu menaip 'PSV SMKDZM' dalam kotak pencarian untuk memasuki halaman yang telah dicipta oleh penyelidik bagi sesi pembelajaran Pendidikan Seni Visual.



**Rajah 5:** Contoh hasil karya murid yang dimuat turun ke dalam *Facebook*.  
 Sumber dari Koleksi Pengkaji

Pada langkah seterusnya, penyelidik mengarahkan semua murid memuat turun hasil lukisan masing-masing ke dalam halaman PSV SMKDZM seperti rajah 5. Rajah tersebut merupakan satu daripada contoh hasil karya responden yang memuat turunkan hasil karya mereka ke dalam *Facebook*. Kandungan yang perlu ada selain gambar lukisan daun adalah nama murid, kelas dan kritikan karya. Murid diberi masa selama 40 minit untuk menyiapkan kritikan karya masing-masing di halaman PSV SMKDZM yang disediakan. Selepas selesai responden memuat turun hasil karya mereka dan membuat kritikan seni terhadap hasil karya masing-masing, responden juga boleh memberi kritikan atau pandangan terhadap hasil karya rakan-rakan. Ini dapat dilihat pada rajah 4, secara pemerhatian bahawa *Facebook* boleh memudahkan interaksi responden dengan rakan mahupun pengkaji sebagai guru dalam penyelidikan ini.



**Rajah 6:** Latihan Yang Diberikan Kepada Murid.  
 Sumber: Dari Koleksi Pengkaji

Tugas terakhir responden ialah menjawab empat soalan yang dikemukakan oleh penyelidik di laman *Facebook* bagi kumpulan A. Aktiviti ini sebagai pengukuhan murid iaitu dapat memahami dan menguasai tajuk tersebut. Berdasarkan rajah 6, latihan yang diberikan kepada murid lebih berbentuk pilihan jawapan dan secara pemerhatian murid lebih mudah serta pantas memberi respon kerana responden menunjukkan kecekapan dan berkemahiran dalam menggunakan rangkaian sosial *Facebook* ini. Ia juga untuk menilai keberkesanan murid menjawab soalan berdasarkan apa yang telah dipelajari sepanjang dua kali sesi pembelajaran.

Sebagai penutup bagi sesi pengajaran dan pembelajaran, penyelidik membuat rumusan mengenai aktiviti lukisan yang dilaksanakan bersama-sama 20 responden. Terdapat tiga aktiviti penilaian dilakukan dalam kedua-dua sesi pengajaran dan pembelajaran iaitu melukis daun, mengkritik karya di dalam *Facebook* dan menjawab soalan yang disediakan di dalam *Facebook*.

## **Aktiviti Pengajaran dan Pembelajaran Menggunakan Kaedah Konvensional dalam Pendidikan Seni Visual bagi Kumpulan B**

Sesi pengajaran dan pembelajaran sama seperti kumpulan A. Penyelidik memulakan sesi taklimat kepada 20 orang murid sebelum sesi pembelajaran berlaku bagi mengelakkan sesuatu yang tidak diingini. Dalam sesi pengajaran dan pembelajaran kumpulan B, hanya satu kaedah pembelajaran digunakan iaitu kaedah konvensional yang biasa dijalankan di peringkat sekolah menengah. Terdapat dua kali sesi pengajaran dan pembelajaran dijalankan sama seperti kumpulan A.

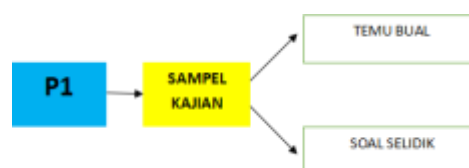
Pada lima minit pertama, penyelidik membuat set induksi dengan menunjukkan beberapa helaian daun sebenar. Seterusnya, penyelidik menerangkan secara teori mengenai tajuk yang diperbincangkan iaitu Lukisan yang bertemakan daun selama 10 minit. Tujuan penerangan mengenai Lukisan adalah untuk memberi kefahaman yang jelas kepada murid. Sebelum aktiviti murid dijalankan, penyelidik menunjukkan cara atau teknik yang betul melukis daun berdasarkan contoh daun dengan mengaplikasikan kaedah imitasi iaitu peniruan bahan utama. Ini kerana murid tahap tingkatan tiga memerlukan panduan sebagai contoh dan penyelidik menunjukkan satu daripada contoh bagaimana menghasilkan lukisan daun dengan mengaplikasi teknik lukisan yang betul.

Responden kemudiannya diminta mengaplikasikan teori yang telah diterangkan ke dalam aktiviti penghasilan seni lukisan. Pembelajaran ini menjadi kebiasaan murid iaitu kaedah secara konvensional yang dijalankan selama 40 minit. Semasa tempoh 40 minit aktiviti dijalankan, penyelidik memantau pergerakan dan penghasilan lukisan yang dilaksanakan oleh responden secara individu. Tujuan pemantauan dilaksanakan adalah memastikan kesemua 20 responden kumpulan B menjalankan tugas yang diberikan mengikut masa yang telah ditetapkan. Sebagai penutup bagi sesi pembelajaran pertama, penyelidik membuat rumusan mengenai aktiviti lukisan yang dijalankan bersama-sama 20 responden. Penyelidik mengingatkan responden untuk membawa hasil karya masing-masing dan hadir pada sesi pembelajaran yang kedua. Sebelum sesi pembelajaran kali pertama berakhir, penyelidik memberikan tugas kepada murid untuk disiapkan di rumah iaitu membuat kritikan seni sebagai persediaan untuk dibentangkan pada sesi pembelajaran kali kedua.

Bagi sesi pengajaran dan pembelajaran kali kedua, penyelidik menjalankan set induksi selama lima minit dengan memperlihatkan contoh karya lukisan daun. Murid seterusnya dibahagikan kepada empat kumpulan bagi memudahkan sesi pembentangan yang dilaksanakan. Setiap murid diberi masa tiga minit untuk membentangkan hasil karya masing-masing dan rakan yang lain boleh memberikan pendapat terhadap hasil karya yang dibentangkan.

Setelah selesai membuat pembentangan kritikan karya secara individu, murid perlu menjawab soalan yang diberikan oleh penyelidik dalam lembaran kertas. Tujuannya adalah untuk menilai keberkesanan murid menjawab soalan berdasarkan apa yang telah dipelajari sepanjang dua kali sesi pembelajaran.

### **Dapatan Bagi Persoalan Kajian Pertama**



**Rajah 7:** Prosedur Pengumpulan Data bagi Persoalan Kajian Pertama

Bagi menjawab persoalan kajian yang pertama iaitu apakah penggunaan *Facebook* berkesan sebagai satu media secara formal dan informal dalam mata pelajaran Pendidikan Seni Visual ini terjawab, penyelidik menggunakan analisis soal selidik dan temu bual dalam menjawab persoalan kajian pertama.

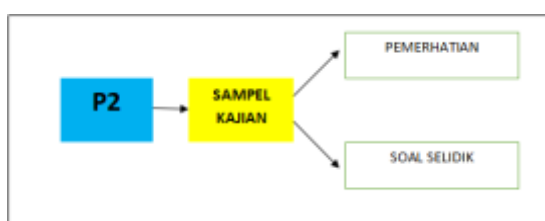
Merujuk instrumen soal selidik, bagi soalan B4 iaitu seramai 35 orang sangat setuju dan setuju menggunakan rangkaian sosial *Facebook* dalam penggunaan harian. Ini menunjukkan majoriti responden bersetuju bahawa *Facebook* gemar dilayari oleh kebanyakan murid di peringkat sekolah menengah khususnya. Bagi soalan B7, seramai 31 orang responden sangat tidak setuju dan tidak setuju dengan pernyataan bahawa *Facebook* lebih kepada hiburan semata-mata. Ini menunjukkan kebanyakan responden menggunakan *Facebook* bukan hanya sekadar hiburan malah melayari rangkaian sosial ini untuk menambahkan ilmu dan mendapatkan maklumat semasa. Ini bertepatan dengan teori *Connectivism* yang digunakan di dalam penyelidikan ini iaitu eksplorasi. Responden berpendapat *Facebook* merupakan satu media untuk memperoleh pelbagai maklumat untuk sesi pengajaran dan pembelajaran Pendidikan Seni Visual di peringkat sekolah menengah. Contohnya, guru memuat turun video mengenai cara menghasilkan lukisan di *Youtube* dan berkongsi di *Facebook* serta dapat diterokai oleh murid-murid.

Bagi soalan B8, kesemua responden iaitu 40 orang murid sangat setuju dan setuju dengan pernyataan bahawa *Facebook* merupakan medium sumber maklumat yang paling penting. Kesemua responden bersetuju pelbagai maklumat dan ilmu boleh diperoleh dengan melayari *Facebook* seperti mengetahui berita semasa dengan cepat dan dapat melihat tayang video mengenai satu pencarian antaranya seperti video menghasilkan lukisan apabila rakan *Facebook* berkongsi di laman *Facebook* mereka. Merujuk kepada teori *connectivism* yang digunakan dalam kajian ini menunjukkan bahawa, *Facebook* merupakan medium sumber maklumat yang terkini serta dapat diterokai dengan cepat dan pantas.

Bagi soalan B9, kesemua responden juga sangat setuju dan setuju dengan pernyataan *Facebook* membolehkan mereka bertukar pendapat dengan kenalan. Ini menunjukkan bahawa tujuan utama *Facebook* sebagai medium komunikasi dengan rakan di ruang maya. Pernyataan ini dapat dirujuk kembali berdasarkan teori *Connectivism* yang membolehkan murid bertukar pendapat atau pandangan tentang satu topik yang dibincangkan. Contohnya, semasa sesi pengajaran dan pembelajaran kumpulan A, semua responden memuat turun hasil lukisan mereka ke ruangan halaman kumpulan di *Facebook* dan rakan-rakan dapat memberi pendapat atau pandangan mereka terhadap karya rakan.

Berdasarkan hasil temu bual bersama Pn. Norzela binti Noh dan Prof Dr. Mohamed Najib Ahmad Dawa merupakan mantan pensyarah UPSI. Berdasarkan keberkesanan penggunaan *Facebook* dalam pengajaran dan pembelajaran, Pn. Norzela berpendapat setiap murid sepatutnya telah mempunyai kemahiran menggunakan teknologi ICT di peringkat sekolah menengah. Ini kerana pengalaman beliau mengajar subjek ICT di sekolah, masih terdapat murid yang masih tidak tahu menggunakan kemudahan ICT dengan baik. Penggunaan *Facebook* merupakan alat daya tarik untuk murid belajar pada zaman sekarang.

### Dapatan bagi Persoalan Kajian Kedua



**Rajah 8:** Prosedur Pengumpulan Data bagi Persoalan Kajian Kedua

Persoalan kajian kedua iaitu bagaimanakah pengajaran dan pembelajaran murid menggunakan *Facebook* berbanding kaedah konvensional telah dinilai melalui kaedah pemerhatian dan soal selidik. Melalui dapatan pemerhatian, penyelidik menilai melalui empat item iaitu pemerhatian melalui tindak balas minat, kemampuan memahami pengajaran guru, suasana pembelajaran dan hasil pembelajaran berdasarkan teknik melukis daun, mengkritik karya serta menjawab soalan.

Sebelum membuat penilaian tugas yang diberi, penyelidik membuat penilaian berdasarkan gred pentaksiran bagi Tingkatan Tiga seperti jadual 2. Ini bertujuan untuk memudahkan penyelidik menilai setiap aspek pemerhatian mengikut skor yang telah ditetapkan dan ini dapat dianalisis secara teratur.

**Jadual 2:** Skor Penilaian Bagi Tugas yang diberi Berdasarkan Gred Menengah Rendah

| Markah   | Penilaian                    |
|----------|------------------------------|
| 85 – 100 | Cemerlang                    |
| 70 – 84  | Kepujian                     |
| 60 – 69  | Baik                         |
| 50 – 59  | Memuaskan                    |
| 40 – 49  | Mencapai tahap minimum       |
| 01 – 39  | Belum mencapai tahap minimum |

Sumber: Laman Web Kementerian Pendidikan Malaysia

Berdasarkan Jadual 3, penyelidik telah membuat penilaian pemerhatian dengan menilai daripada empat aspek. Bagi aspek tindak balas minat murid, penyelidik menilai daripada segi pemerhatian bagi kumpulan A yang lebih cemerlang dan baik bagi kumpulan B. Kumpulan A menunjukkan tindak balas minat murid yang sangat positif kerana kaedah pembelajaran telah diubah daripada kaedah konvensional kepada kaedah pembelajaran berteknologi menggunakan rangkaian sosial *Facebook*. Teori *Connectivism* yang merupakan gabungan kaedah pembelajaran di antara konvensional dengan rangkaian sosial mampu menarik minat murid selain menjadi satu daripada media pembelajaran terkini dalam mata pelajaran Pendidikan Seni Visual di peringkat sekolah menengah. Hal ini merupakan satu pembaharuan yang menarik minat murid untuk lebih suka belajar mata pelajaran Pendidikan Seni Visual khususnya.

**Jadual 3:** Dapatan melalui Pemerhatian bagi Persoalan Kajian Kedua

| Bil | Aspek Permerhatian                 | Skor       |            |
|-----|------------------------------------|------------|------------|
|     |                                    | Kumpulan A | Kumpulan B |
| 1   | Tindak Balas Minat                 | Cemerlang  | Baik       |
| 2   | Kemampuan Memahami Pengajaran Guru | Cemerlang  | Cemerlang  |
| 3   | Suasana Pembelajaran               | Cemerlang  | Kepujian   |
| 4   | Hasil Pembelajaran                 |            |            |
|     | -Melukis Daun                      | Kepujian   | Kepujian   |
|     | -Mengkritik Karya                  | Cemerlang  | Baik       |
|     | -Menjawab Soalan                   | Cemerlang  | Kepujian   |

Sumber: Ambar Arum (1998)

Jika dibandingkan dengan kumpulan B, kaedah pembelajaran yang dilaksanakan adalah kaedah yang biasa dilakukan dalam mata pelajaran Pendidikan Seni Visual. Ini menjadi kebiasaan mereka dan tidak menunjukkan tindak balas minat yang teruja mempelajari mata pelajaran Pendidikan Seni Visual. Namun begitu, kaedah konvensional relevan digunakan dalam mata pelajaran Pendidikan Seni Visual tetapi perlu dipelbagaikan kaedah pengajaran bagi menarik minat murid.

Keputusan aspek pemerhatian iaitu kemampuan murid memahami pengajaran guru, kedua-dua kumpulan berada pada tahap cemerlang. Ini menunjukkan kedua-dua kumpulan ini memahami isi kandungan yang diajar oleh penyelidik dan berdasarkan pemerhatian penyelidik, kesemua responden memberikan tumpuan semasa sesi pengajaran dan pembelajaran dijalankan. Tahap kedua-dua kumpulan ini adalah sama iaitu mereka berada di kelas hadapan dan ini memudahkan murid memahami isi kandungan pengajaran. Ini memberikan kesan positif kepada penerimaan pengajaran dan pembelajaran Pendidikan Seni Visual.

Aspek pemerhatian bagi suasana pembelajaran bagi kumpulan A ialah cemerlang. Ini kerana lokasi pengajaran dan pembelajaran bagi kumpulan A diadakan di makmal komputer yang suasananya sangat kondusif iaitu adanya penghawa dingin dan makmalnya dalam keadaan luas. Selain itu juga, suasana pembelajaran menjadi lebih menarik apabila kaedah menggunakan *Facebook* dalam sesi pembelajaran dilaksanakan. Bagi kumpulan B, suasana pembelajaran di bilik darjah yang menjadi kebiasaan murid seharian dan suasana pembelajaran yang hanya menggunakan kaedah pembentangan individu tanpa menggunakan kaedah baru. Daripada aspek hasil pembelajaran melalui pemerhatian, tugas pertama yang dinilai ialah melukis daun iaitu kedua-dua kumpulan ditahap kepujian iaitu gred B sahaja. Ini kerana dua kumpulan ini melukis daun tidak terperinci kerana kekangan masa iaitu hanya diberi 40 minit untuk melukis.

Tugas yang kedua ialah mengkritik karya, daripada pemerhatian penyelidik mendapati kumpulan A berada pada tahap cemerlang. Ini disebabkan kaedah penyampaian kritikan karya responden melalui rangkaian sosial *Facebook*. Responden dapat mengkritik karya masing-masing melalui halaman kumpulan di *Facebook* melalui penulisan dan ini memberikan kebebasan murid untuk menceritakan hasil karya mereka di ruangan komen. Jika dibanding dengan kumpulan B, kaedah penyampaian kritikan karya adalah secara pembentangan individu. Setiap murid perlu ke hadapan bilik darjah dengan membawa hasil karya lukisan untuk membentangkan hasil kerja mereka. Daripada pemerhatian penyelidik, terdapat lima orang murid yang dikesan mempunyai sifat pemalu dan ini memberi kesan negatif kepada pembentang sekiranya tidak biasa berkomunikasi di hadapan rakan-rakan. Penyelidik perlu membantu lima orang murid ini bagi menyelesaikan pembentangannya. Masa yang diberi hanya tiga minit bagi setiap murid menyebabkan berlakunya kekangan masa. Daripada pemerhatian penyelidik, tidak semua murid mampu berkomunikasi di hadapan rakan-rakan dengan baik. Ini memberi kesan kepada penilaian tugas mengkritik dan tugas ini perlu dipelbagaikan selain pembentangan seperti melalui penulisan. Sebagai guru Pendidikan Seni Visual, kebanyakan latar belakang murid tingkatan tiga kurang mendapat pendedahan berkomunikasi di hadapan rakan. Di sekolah menengah khususnya, kepelbagaian pentaksiran akan dijalankan sekiranya terdapat murid yang tidak dapat membentang dengan baik. Contohnya, selepas mengesan tingkah laku lima murid ini, penyelidik mengambil inisiatif lain iaitu murid-murid tersebut perlu membentang di hadapan penyelidik sahaja untuk mengelakkan sikap malu murid tersebut.

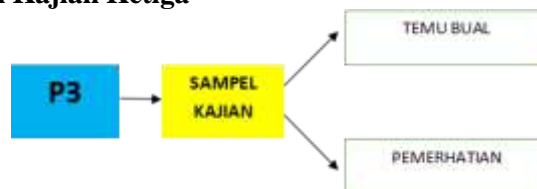
Daripada aspek tugas yang ketiga iaitu menjawab soalan, penyelidik mendapati kumpulan A mencapai tahap cemerlang berbanding kumpulan B yang berada pada tahap kepujian sahaja. Melalui pemerhatian penyelidik, keterujaan kumpulan A menjawab soalan di rangkaian sosial *Facebook* memberi impak positif dan mempengaruhi skor penilaian tugas ini. Jika dibandingkan dengan kumpulan B, tahap pencapaiannya adalah kepujian kerana perasaan ketika menjawab soalan adalah biasa iaitu kaedah menjawab soalan di dalam helaian kertas yang dibekalkan.

Daripada dapatan item B10, 40 responden sangat setuju dan setuju dengan pernyataan lebih gemar menggunakan *Facebook* dalam pembelajaran. Ini menunjukkan murid zaman sekarang inginkan perubahan dalam kaedah pembelajaran mengikut minat mereka. Dengan perubahan menggunakan rangkaian sosial *Facebook* dalam pengajaran mampu menarik minat murid untuk hadir ke sekolah malah seronok untuk belajar. Bagi pernyataan B14 iaitu pembelajaran menggunakan *Facebook* menarik minat telah dipersetujui oleh kesemua responden. Selain itu bagi

item B16, seramai 38 orang responden bersetuju dengan pernyataan *Facebook* sangat sesuai dilaksanakan dalam pembelajaran masa kini selain di dalam bilik darjah.

Berdasarkan persoalan kajian kedua, dapatan kajian menunjukkan majoriti responden teruja dengan pendekatan menggunakan *Facebook* dalam sesi pengajaran dan pembelajaran Pendidikan Seni Visual. Rangkaian sosial seperti *Facebook* merupakan dunia anak-anak zaman kini. Sebagai penerak generasi muda, kita perlu memahami dunia mereka dan cuba memasuki ke dunia mereka bagi menarik minat untuk belajar mata pelajaran Pendidikan Seni Visual khususnya.

**Dapatan Bagi Persoalan Kajian Ketiga**



**Rajah 9:** Prosedur Pengumpulan Data bagi Persoalan Kajian Ketiga

Persoalan kajian ketiga ialah bagaimanakah keberkesanan penggunaan *Facebook* dalam pengajaran dan pembelajaran Pendidikan Seni Visual berbanding secara kaedah konvensional. Dapatan kajian bagi menjawab persoalan kajian ketiga, penyelidik memperoleh dapatan daripada kaedah temu bual dan pemerhatian.

Berdasarkan temu bual bersama Pn. Norzela, keterujaan murid dapat dilihat apabila mereka keluar dari persekitaran yang biasa. Contohnya pada suatu hari, kita membawa keluar mereka dari bilik darjah pastinya reaksi mereka lain. Namun sekiranya adanya penggunaan ICT, guru mestilah mengawal penggunaan kemudahan yang diberi. Ini kerana dikhuatiri mereka menyalahgunakan kemudahan yang dibekalkan. Menurut Prof Dr Mohamed Najib, di Amerika Syarikat telah menggunakan rangkaian sosial sebagai alat utama mereka di dalam kuliah. Tiada salahnya jika institusi pendidikan menggunakan sebaik mungkin rangkaian sosial ini untuk mempertingkatkan kualiti pendidikan. Cara mengajar di sekolah harus diubah mengikut rentak murid zaman kini.

Dapatan daripada jadual 4, penyelidik mendapati aspek tindak balas minat menunjukkan kumpulan A ditahap yang cemerlang berbanding kumpulan B ditahap baik. Keberkesanan menggunakan *Facebook* dalam pembelajaran kumpulan A jelas menarik minat mereka untuk mempelajari mata pelajaran Pendidikan Seni Visual. Daripada aspek kemampuan murid memahami pengajaran guru, kedua-dua kumpulan mencapai tahap cemerlang. Ini disebabkan tahap pemikiran mereka adalah sama kerana di awal pemilihan murid-murid ini pada awalnya berdasarkan pencapaian peperiksaan. Selain itu, aspek suasana pembelajaran, penyelidik mendapati kumpulan A berada pada tahap cemerlang dibandingkan dengan kumpulan B yang berada pada tahap baik.

**Jadual 4** Dapatan Melalui Pemerhatian bagi Persoalan Kajian Kedua

| Bil | Aspek Pemerhatian                  | Skor       |            |
|-----|------------------------------------|------------|------------|
|     |                                    | Kumpulan A | Kumpulan B |
| 1   | Tindak Balas Minat                 | Cemerlang  | Baik       |
| 2   | Kemampuan Memahami Pengajaran Guru | Cemerlang  | Cemerlang  |
| 3   | Suasana Pembelajaran               | Cemerlang  | Baik       |
| 4   | Hasil Pembelajaran                 | Cemerlang  | Baik       |

Sumber: Ambar Arum (1998)



## KESIMPULAN

Sebagai rumusan pengkaji ingin merujuk kepada objektif dan persoalan kajian:

1. Apakah penggunaan rangkaian sosial *Facebook* berkesan sebagai satu daripada media dalam pembelajaran Pendidikan Seni Visual secara formal dan informal? Penggunaan *Facebook* telah dikenal pasti sebagai satu daripada media yang berkesan serta menarik minat murid dalam mata pelajaran Pendidikan Seni Visual. Ini dapat dilihat semasa proses pemerhatian dijalankan, murid mempunyai kemahiran ICT yang cekap dalam mengendalikan komputer sehinggalah mengakses *Facebook*. Melalui Teori *Connectivism*, murid mahir meneroka sumber maklumat dan maklumat yang dikongsi adalah yang terkini.
2. Bagaimanakah Pengajaran dan pembelajaran murid terhadap penggunaan *Facebook* berbanding murid menggunakan kaedah konvensional? Secara purata dari segi pemerhatian dan analisis soal selidik, murid menunjukkan tindak balas yang positif terhadap media baharu dalam proses pengajaran dan pembelajaran Pendidikan Seni Visual yang dijalankan. Melalui Teori *Connectivism*, gabungan kaedah pembelajaran iaitu konvensional dan *Facebook* dapat memberi impak positif dalam dunia pendidikan kerana ia bersifat terkini dan merentasi kurikulum.
3. Bagaimanakah cara berkesan untuk mengapikasi pengajaran dan pembelajaran menggunakan *Facebook* secara holistik dalam Pendidikan Seni Visual? Secara keseluruhan cara berkesan untuk mengapikasi pengajaran dan pembelajaran menggunakan *Facebook*, responden memberi pandangan bahawa dengan memperbaiki atau mempertingkatkan sambungan internet yang pantas untuk memudahkan warga sekolah menggunakan internet sekaligus mempercepatkan proses pengajaran dan pembelajaran menggunakan rangkaian *Facebook*.

## RUJUKAN

- Andrew F. Wood dan Matthew J. Smith. (2005). *Online communication, linking technology Identity and culture*. London: Lawrence Erlbaum Associates.
- Abd. Rahim Selamat. (2000). *Pengurusan sekolah bestari satu pengenalan*. Johor Bahru: Badan Cemerlang.
- Chua Yan Piaw. (2006). *Kaedah penyelidikan*. Malaysia: Mc Graw Hill Education.
- Esah Sulaiman. (2004). *Pengenalan pedagogi*. Johor Darul Takzim: Universiti Teknologi Malaysia.
- Iskandar Ab Rashid, Zaitun Ismail. (2010). *Kembangkan rangkaian sosial menggunakan facebook*. Selangor: Vebron Publishing (M) Sdn. Bhd.
- Kementerian Pelajaran Malaysia. (2010). *Jiwa dan minda bersatu ke arah pembestarian Sekolah*. Kuala Lumpur: Bahagian Teknologi Pendidikan.
- Mohamed Amin Embi. (2012). *Aplikasi perangkaian sosial web 2.0 dalam pendidikan*. Bangi: Penerbit Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Nafishah Hassan. (2007). Keberkesanan kajian pembelajaran berbantu komputer (penggunaan internet-virtual field trips) terhadap penguasaan konsep sains. *Jurnal Sains Sosial*, m/s 18.
- Othman Mohamed. (2001). *Penulisan tesis dalam bidang sains sosial terapan*. Serdang: Universiti Putra Malaysia.
- Zulliana Hazmi. (2012). Rangkaian sosial. Diperoleh November 12, 2012 daripada <http://id.scribd.com/doc/116243389/Bab-4-Rangkaian-Sosial>